

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch (przewodniczący)
SSN Anna Dziergawka (sprawozdawca)
SSN Paweł Kołodziejcki

Protokolant Monika Zawadzka

Przy udziale Prokuratora Prokuratury Regionalnej w Katowicach delegowanego do
Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza
w sprawie **J.P.**

w przedmiocie wyroku łącznego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 17 lipca 2024 r.,
kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść
od wyroku Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie
z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt V K 1052/22,

- 1. uchyla pkt. V, VI, VII i VIII części dyspozytywnej
zaskarżonego wyroku;**
- 2. oddala kasację w pozostałym zakresie i w tej części kosztami
sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

Anna Dziergawka Adam Roch Paweł Kołodziejcki

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, wyrokiem łącznym z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt V K 1052/22, po rozpoznaniu sprawy J.P., skazanego prawomocnymi wyrokami:

1. Sądu Rejonowego w Wołominie z dnia 19 marca 2014 r., sygn. akt V K 649/12, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 23 sierpnia 2012 r., na karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 10 zł każda, na poczet której zaliczono okres zatrzymania w dniu 23 sierpnia 2012 r.; postanowieniem z dnia 6 września 2016 r. stwierdzono, że czyn ten stanowi wykroczenie z art. 119 § 1 k.w. oraz zarządzono zastępczą karę aresztu w wymiarze 10 dni, postanowieniem z dnia 22 grudnia 2017 r. umorzono postępowanie, z uwagi na przedawnienie wykonania kary (nastąpiło przedawnienie wykonania kary);

2. Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 15 września 2014 r., sygn. akt IV K 285/13, za przestępstwo z art. 227 k.k. popełnione w dniu 29 listopada 2013 r., na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności oraz za przestępstwo z art. 281 k.k. popełnione w dniu 29 listopada 2013 r., na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 10 zł każda, wymierzono karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 5 lat próby (nie zarządzono wykonania kary);

3. Sądu Rejonowego w Wołominie z dnia 23 lutego 2016 r., sygn. akt V K 810/15, za przestępstwo z art. 180a k.k. popełnione w dniu 1 grudnia 2015 r., na karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 15 zł każda (kara grzywny wykonana);

4. Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 16 maja 2016 r., sygn. akt IV K 706/10, za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k. popełnione w dniu 27 czerwca 2010 r., na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres 4 lat próby i wymierzono, na podstawie art. 71 § 1 k.k., karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 10 zł każda, na poczet której zaliczono okres zatrzymania od 27 czerwca 2010 r. do 28 czerwca 2010 r.; postanowieniem z dnia 21 lutego 2018 r. w zamian za karę grzywny, orzeczono karę zastępczą pozbawienia wolności w wymiarze 50 dni (kara zastępcza została wykonana);

5. Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 17 lutego 2017 r.,

sygn. akt IV K 1335/16, za przestępstwo z art. 180a k.k. popełnione w dniu 21 listopada 2016 r., na karę w wysokości 150 stawek dziennych po 15 zł każda; postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2017 r. na poczet orzeczonej kary grzywny zaliczono skazanemu okres zatrzymania od dnia 21 listopada 2016 r. godz. 22:30 do dnia 22 listopada 2016 r., godz. 1:06 (kara grzywny została wykonana);

6. Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 13 września 2017 r., sygn. akt IV K 630/16, za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. popełnione w dniu 16 czerwca 2016 r., na karę 1 roku i 4 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, na poczet której zaliczono okres zatrzymania w dniu 6 lipca 2016 r. od godz. 6:25 do godz. 12:05 (kara ograniczenia wolności została wykonana w całości);

7. Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 31 stycznia 2017 r., sygn. akt X K 17/11, zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 października 2017 r., sygn. akt X Ka 914/17, za przestępstwo z art. 189 § 1 k.k. popełnione w dniu 1 sierpnia 2010 r., na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz za przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. popełnione w dniu 2 sierpnia 2010 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności oraz na podstawie art. 33 § 2 k.k. karę grzywny w wysokości 250 stawek dziennych po 10 zł każda; wymierzono karę łączną 3 lat pozbawienia wolności, na poczet której zaliczono skazanemu okres tymczasowego aresztowania od 19 października 2010 r. do 9 czerwca 2011 r. (kary pozbawienia wolności i grzywny zostały wykonane);

8. Sądu Rejonowego w Wołominie z dnia 11 października 2018 r., sygn. akt V K 602/16, za dwa przestępstwa, pierwsze z art. 190 § 1 k.k. popełnione w dniu 24 maja 2016 r., na karę grzywny w wysokości 130 stawek po 10 zł każda oraz drugie z art. 157 § 1 k.k. popełnione w tym samym dniu, na karę grzywny w wysokości 130 stawek dziennych po 10 zł każda, a w ich miejsce wymierzono karę łączną grzywny w wysokości 180 stawek dziennych po 10 zł każda (kara grzywny została wykonana);

9. Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 17 lipca 2019 r., sygn. akt II K 140/18, zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 4 grudnia 2020 r., sygn. akt V Ka 176/20, za przestępstwo z art. 56 ust. 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu

narkomanii w zw. z art. 12 § 1 k.k. popełnione w okresie od października 2008 r. do połowy 2009 r., na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz karę grzywny w wysokości 120 stawek dziennych po 80 zł każda; za przestępstwo z art. 279 § 1 k.k. popełnione w nocy z 3 na 4 listopada 2015 r., na karę 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności; za przestępstwo z art. 56 ust. 1 i 3 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii popełnione w okresie październik-listopad 2015 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności i karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych po 80 zł każda; za przestępstwo z art. 282 k.k. popełnione w okresie od maja do października 2016 r., na karę 2 lat pozbawienia wolności; wymierzono karę łączną 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wysokości 130 stawek dziennych po 80 zł każda; na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczono okres tymczasowego aresztowania od 25 września 2017 r. godz. 6:05 do 31 stycznia 2018 r. godz. 6:05 (karę pozbawienia wolności skazany odbywa od 7 czerwca 2022 r.);

10. Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 16 listopada 2020 r., sygn. akt II K 513/20, za przestępstwo z art. 180a k.k. popełnione w dniu 19 lipca 2020 r. na karę grzywny w wysokości 200 stawek dziennych po 10 zł każda oraz orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 1 roku (kara grzywny i środek karny zostały wykonane);

11. Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt III K 427/21, za przestępstwo z art. 244 k.k. popełnione w dniu 5 marca 2021 r., na karę 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym i 2 lata zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych; postanowieniem z dnia 14 lutego 2022 r. postępowanie wykonawcze zostało zawieszone;

12. Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. akt V K 2385/21, za przestępstwo z art. 244 k.k. popełnione w dniu 15 września 2021 r., na karę 1 roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym, na poczet której zaliczono okres zatrzymania w dniu 15 września 2021 r. od godz. 13:10 do godz. 16:20, a nadto orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 5 lat;

orzekł:

I. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. połączył kary jednostkowe pozbawienia wolności, orzeczone wobec skazanego J.P. wyrokami opisanymi w pkt. 7 i 9, a w ich miejsce wymierzył karę łączną 6 lat pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 i 2 k.k. połączył kary jednostkowe grzywny, orzeczone wobec skazanego J.P. wyrokami opisanymi w pkt. 7 i 9, a w ich miejsce wymierzył karę łączną grzywny w wysokości 370 stawek dziennych po 45 zł każda;

III. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k. na poczet wymierzonej wobec skazanego w pkt. I kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu:

a. ze sprawy o sygn. akt X K 17/11, okres tymczasowego aresztowania od dnia 19 października 2010 r. do dnia 9 czerwca 2011 r.,

b. ze sprawy o sygn. akt II K 140/18, okres tymczasowego aresztowania od dnia 25 września 2017 r. godz. 6:05 do dnia 31 stycznia 2018 r. godz. 6:05 oraz wykonaną karę - od dnia 7 czerwca 2022 r. do dnia 10 stycznia 2023 r.,

IV. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k., na poczet wymierzonej wobec skazanego w pkt II kary łącznej grzywny, zaliczył skazanemu ze sprawy o sygn. akt X K 17/11 wykonaną karę grzywny w kwocie 2500 zł;

V. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. połączył jednostkowe kary ograniczenia wolności orzeczone wobec skazanego wyrokami opisanymi w pkt. 11 i 12, a w ich miejsce wymierzył karę łączną 9 miesięcy ograniczenia wolności, natomiast na podstawie art. 86 § 3 k.k. zobowiązał J.P. do wykonania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 25 godzin miesięcznie;

VI. na podstawie art. 90 § 2 k.k. w zw. z art. 85 § 1 i § 2 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. połączył orzeczone wobec skazanego w wyrokach opisanych w pkt. 11 i 12 zakazy prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, a w ich miejsce orzekł łączny zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 lat;

VII. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k. na poczet wymierzonej w pkt. V kary łącznej ograniczenia wolności zaliczył skazanemu okres jego zatrzymania w dniu 15 września 2021 r. od godz. 13:10 do 16:20, w sprawie o sygn. akt VK 2385/21;

VIII. na podstawie art. 63 § 4 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k. na poczet wymierzonego

w pkt. VI łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych zaliczył skazanemu okres biegu zakazu ze sprawy o sygn. akt: V K 2385/21 od dnia 8 stycznia 2022 r. do dnia 10 stycznia 2023 r. oraz III K 427/21 od dnia 30 czerwca 2021 r. do dnia 10 stycznia 2023 r.;

IX. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. stwierdził, że pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w wyrokach określonych w pkt.: 7, 9, 11 i 12, a nie objęte wyrokiem łącznym, ulegają odrębnemu wykonaniu;

X. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w pozostałym zakresie;

XI. zwolnił skazanego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych i obciążył nimi Skarb Państwa.

Wyrok nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się w dniu 18 stycznia 2023 r.

Kasację od tego wyroku wywiódł Prokurator Generalny, zaskarżając powyższy wyrok w części dotyczącej orzeczenia kar łącznych: grzywny i ograniczenia wolności oraz łącznego środka karnego - pkt II, V i VI, a w konsekwencji w zakresie umorzenia postępowania o wydanie wyroku łącznego - pkt X i zaliczeń dokonanych na poczet orzeczonych kar łącznych oraz łącznego środka karnego - pkt IV, VII i VIII, na niekorzyść skazanego J.P., zachowując termin określony w art. 524 § 3 k.p.k., zarzucając:

I. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, to jest art. 572 k.p.k. i art. 85 § 1 k.k., poprzez połączenie kary 6 miesięcy ograniczenia wolności, wymierzonej wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt III K 427/21, za przestępstwo popełnione w dniu 5 marca 2021 r., z karą 1 roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, wymierzoną wyrokiem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. akt V K 2385/21, za przestępstwo popełnione w dniu 15 września 2021 r., a następnie w ich miejsce orzeczenie kary łącznej 9 miesięcy ograniczenia wolności, w sytuacji braku przesłanek do wydania takiego rozstrzygnięcia, gdyż skazany popełnił czyn zabroniony w ostatniej z wymienionych spraw, już po wydaniu wyroku w sprawie o sygn. akt III K 427/21, a więc nie została spełniona jedna z przesłanek dopuszczająca łączenie kar, a mianowicie, iż łączeniu podlegają kary wymierzone za występki

popołnione zanim zapadł pierwszy wyrok, co do któregokolwiek z tych czynów, a w konsekwencji nieumorzenie postępowania w tym zakresie, pomimo braku warunków do wydania wyroku łącznego;

II. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 86 § 1 k.k., polegające na połączeniu dwóch kar ograniczenia wolności w wymiarze: 6 miesięcy (z wyroku o sygn. akt III K 427/21) oraz 1 roku i 6 miesięcy (z wyroku o sygn. akt V K 2385/21), a następnie w ich miejsce orzeczenie kary łącznej 9 miesięcy ograniczenia wolności, polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wysokości 25 godzin w stosunku miesięcznym, a więc poniżej ustawowej granicy dopuszczalnego jej wymierzenia, czyli 1 roku i 7 miesięcy ograniczenia wolności (powyżej najwyższej z kar orzeczonych za zbiegające się przestępstwa);

III. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego - art. 572 k.p.k. i art. 85 § 1 k.k. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i połączenie kar jednostkowych grzywny orzeczonych wyrokami: Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie z dnia 31 stycznia 2017 r., sygn. akt X K 17/11 (250 stawek dziennych po 10 zł każda) i Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 17 lipca 2019 r., sygn. akt II K 140/18 (120 i 100 stawek dziennych po 80 zł każda), a w ich miejsce wymierzenie kary łącznej grzywny w wysokości 370 stawek dziennych po 45 zł każda, w sytuacji, gdy łączeniu podlegały również dwie kary grzywny w wysokości 130 stawek dziennych po 10 zł każda, orzeczone wyrokiem Sądu Rejonowego w Wołominie z dnia 11 października 2018 r., sygn. akt V K 602/16, za występki popełnione w dniu 24 maja 2016 r., a więc przed wydaniem wyroku w sprawie o sygn. akt X K 17/11, co skutkowało brakiem podstaw do umorzenia (w tym zakresie) postępowania o wydanie wyroku łącznego;

IV. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, to jest art. 572 k.p.k. i art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 90 § 2 k.k., poprzez połączenie dwóch środków karnych w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w wymiarze: 2 i 5 lat, orzeczonych odpowiednio wyrokami: Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt III K 427/21, za przestępstwo popełnione w dniu 5 marca 2021 r. i Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 10 grudnia 2021

r., sygn. akt V K 2385/21, za przestępstwo popełnione w dniu 15 września 2021 r., a następnie w ich miejsce orzeczenie łącznego środka karnego w postaci 6 lat zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w sytuacji braku przesłanek do wydania takiego rozstrzygnięcia, gdyż skazany popełnił czyn zabroniony w ostatniej z wymienionych spraw, już po wydaniu wyroku w sprawie o sygn. akt III K 427/21, a więc nie została spełniona jedna z przesłanek dopuszczających łączenie środków karnych, a mianowicie, iż łączeniu podlegają środki karne wymierzone za występki popełnione zanim zapadł pierwszy wyrok, co do któregośkolwiek z tych czynów, a w konsekwencji nieumorzenie postępowania w tym zakresie, pomimo braku warunków do wydania wyroku łącznego.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy, w tym zakresie, do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla m.st. Warszawy w Warszawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest częściowo zasadna, co dotyczy zarzutów z punktów I, II i IV w zakresie zaskarżenia kary łącznej ograniczenia wolności (punkt V części dyspozycyjnej wyroku i zaliczenia w tym zakresie w punkcie VII wyroku) oraz łącznego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (punkt VI części dyspozycyjnej wyroku i zaliczenia w tym zakresie w punkcie VIII wyroku). Zatem we wskazanej części kasacja musiała skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku, bez potrzeby orzeczenia następczego, z uwagi na treść punktu X zaskarżonego wyroku, gdzie umorzono postępowanie w pozostałym zakresie (zob. wyrok SN z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV KK 413/14). Jednocześnie Sąd Najwyższy oddalił kasację w pozostałym zakresie, dotyczącym zarzutu z punktu III kasacji, odnośnie do kary łącznej grzywny, uznając go za niezasadny.

Zanim Sąd Najwyższy przedstawi motywy, które skutkowały wydaniem przedmiotowego orzeczenia, koniecznym jest poczynienie kilku uwag natury ogólnej. Tytułem wprowadzenia przypomnieć należy, że w modelu wprowadzonym ustawą z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw

(Dz.U. z 2015 r., poz. 396), obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r. zrezygnowano z uzależnienia zbiegu przestępstw prowadzącego do wymiaru kary łącznej od ich popełnienia przed pierwszym, chociażby nieprawomocnym wyrokiem co do któregośkolwiek z nich. Podstawą orzeczenia kary łącznej było wymierzenie za dwa lub więcej przestępstw kar tego samego rodzaju lub innych podlegających łączeniu z zastrzeżeniem, że kary te nie zostały jeszcze wykonane w całości lub części. Tak więc kara łączna miała być wymierzana zawsze wówczas, gdy przed wydaniem orzeczenia o karze łącznej nie zostały wykonane (w całości lub części) kary wcześniej orzeczone, w tym także kary łączne, a kary te były tego samego rodzaju (albo podlegały łączeniu).

Ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2022 r., poz. 2141), która weszła w życie w dniu 24 czerwca 2020 r., zmienione zostały przesłanki wymierzania kary łącznej, ustalone poprzednio przez powrót do stanu prawnego sprzed nowelizacji z 2015 r., czyli do modelu orzekania kary łącznej w przypadku realnego zbiegu przestępstw rozumianego jako popełnienie przez sprawcę kilku przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, za którekolwiek z nich.

Przechodząc do bardziej szczegółowego omówienia zarzutów kasacyjnych, podnieść należy, że Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, wydając zaskarżony kasacją wyrok łączny zastosował przepisy obowiązujące w dniu orzekania. Przedmiotem rozpoznania sądu były jednostkowe kary i środki karne orzeczone wobec skazanego J.P. dwunastoma wyrokami, wydanymi w latach 2014-2021. Wprawdzie, wobec braku zaskarżenia przez strony, do zaskarżonego wyroku nie zostało sporządzone pisemne uzasadnienie, jednak z samej jego sentencji można wywnioskować, który stan prawny został zastosowany. Sąd w przedmiotowej sprawie łączył bowiem kary jednostkowe, które już były wykonane. Sąd stosował się zatem do reguły zawartej w art. 85 § 1 k.k., zgodnie z którą, jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary

tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa.

W sytuacji procedowania w przedmiocie łączenia w wyroku łącznym kar prawomocnie orzeczonych pod rządami różnych porządków prawnych, wyboru właściwych przepisów należy dokonać z perspektywy reguły intertemporalnej określonej w art. 4 § 1 k.k. (zob. wyrok SN z dnia 28 marca 2023 r., I KK 18/23).

Odnosząc się wprost do zarzutów wskazanych w punktach I, II i III kasacji, które doprowadziły do uchylenia w tym zakresie zaskarżonego wyroku, można skonstatować, że rację ma skarżący argumentując, że w rozpatrywanej sprawie nie było warunków do wydania wyroku łącznego w stosunku do jednostkowych kar ograniczenia wolności (punkt V wyroku) i środków karnych (punkt VI wyroku). Przy połączeniu wyroków Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt III K 427/21 (punkt 11 części opisowej wyroku) i Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. akt V K 2385/21 (punkt 12 części opisowej wyroku), niewątpliwie doszło do rażącej obrazu art. 85 § 1 k.k. Powyższa uwaga odnosi się także do wadliwego połączenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, orzeczonego na podstawie tych samych wyroków, co było w przedmiotowej sprawie niedopuszczalne.

Skoro pierwszym chronologicznie, w rozumieniu art. 85 § 1 k.k., wyrokiem był wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy Woli w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., sygn. akt III K 427/21, na podstawie którego wymierzono skazanemu, za przypisany mu występki z art. 244 k.k. popełniony w dniu 5 marca 2021 r., karę 6 miesięcy ograniczenia wolności i orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, to wymierzona wyrokiem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie z dnia 10 grudnia 2021 r., sygn. akt V K 2385/21, za popełnienie przestępstwa z art. 244 k.k. w dniu 15 września 2021 r., a więc już po wydaniu wyroku w sprawie o sygn. akt III K 427/21, kara 1 roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności oraz zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 5 lat, nie mogły być objęte węzłem kary łącznej. Niezależnie od powyższego należy odnotować, że sąd bezpodstawnie łącząc jednostkowe kary ograniczenia wolności w wymiarze 6 miesięcy oraz 1 roku i 6 miesięcy (punkt V) orzekł karę łączną w wymiarze 9 miesięcy ograniczenia wolności, a więc niższą od dolnej granicy

przewidzianej w art. 86 § 1 k.k.

Zgodnie z brzmieniem art. 86 § 1 k.k., obowiązującego w dniu orzekania, sąd wymierza karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 2 lat ograniczenia wolności. Skoro więc najwyższa jednostkowa kara ograniczenia wolności wynosiła 1 rok i 6 miesięcy, to granice wymiaru tej kary łącznej kształtowały się w przedziale od 1 roku i 7 miesięcy do lat 2. Wymierzenie jej w wysokości 9 miesięcy stanowiło rażące naruszenie prawa materialnego w postaci art. 86 § 1 k.k. i miało istotny wpływ na treść wyroku łącznego, co jednak ma znaczenie drugorzędne, z uwagi na brak możliwości łączenia wskazanych kar ograniczenia wolności.

Podobnie, jako rażące naruszenie prawa, należy ocenić wyrok łączny w zakresie orzeczenia łącznego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. Sąd nie miał bowiem podstaw do wydania wyroku łącznego w tym zakresie, z uwagi na popełnienie w sprawie o sygn. akt V K 2385/21 przestępstwa z art. 244 k.k. w dniu 15 września 2021 r., a zatem już po wydaniu wyroku w sprawie o sygn. akt III K 427/21, co miało miejsce w dniu 25 maja 2021 r.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w punkcie 1 wyroku, uchylając punkty V, VI, VII i VIII wyroku sądu I instancji, w części dotyczącej kary łącznej ograniczenia wolności i zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych.

Przechodząc do motywów oddalenia przez Sąd Najwyższy przedmiotowej kasacji w pozostałej części, należy na wstępie podnieść dwie kwestie. Po pierwsze, Sąd Najwyższy związany jest zakresem zaskarżenia i podniesionych zarzutów, zaś kasacja wniesiona została tylko w określonej części na niekorzyść skazanego. Po drugie, Prokurator Generalny nie zaskarżył rzeczywistych rażących uchybień sądu I instancji, przy czym wskazane przez skarżącego w punkcie III kasacji uchybienia oraz proponowany sposób ich usunięcia są nieuzasadnione.

Analiza przedmiotowej sprawy prowadzi do wniosku, że sąd I instancji w zakresie kary łącznej grzywny dopuścił się innego, niż podniesione w kasacji, rażącego naruszenia prawa. Kardynalnym bowiem uchybieniem sądu *meriti*, wbrew twierdzeniom skarżącego, nie było błędne niepołączenie wskazanych w kasacji kar

grzywny, ale połączenie grzywny z niewłaściwych wyroków, co nie zostało jednak zaskarżone. Sąd Rejonowy przy wymiarze kary grzywny nie wziął pod uwagę, że o tym, które wyroki skazujące są *in concreto* „pierwszymi wyrokami” w rozumieniu art. 85 § 5 i 1 k.k. i na jakie zbiory dzielą przestępstwa popełnione przez danego sprawcę, rozstrzyga zawsze wyłącznie kryterium chronologiczne, tj. czas popełnienia poszczególnych przestępstw oraz daty wydania poszczególnych wyroków co do tych przestępstw (zob. uchwała SN (7) z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04, J. Majewski (red.), Kodeks karny. Komentarz, WKP 2024, teza 11). Zatem niedopuszczalne było połączenie przestępstw według innych kryteriów ani tym bardziej pomijanie w toku tej operacji niektórych wyroków i przestępstw, do których się one odnoszą, nawet jeśli takie rozwiązanie byłoby korzystniejsze dla sprawcy (zob. wyrok SN z dnia 4 października 2012 r., IV KK 184/12).

Tymczasem, wbrew powyższym wskazaniom, Sąd Rejonowy, łącząc kary grzywny z wyroków wskazanych w punktach 7 i 9, pominął grzywny wymierzone za przestępstwa objęte wcześniejszymi wyrokami według kryterium chronologicznego, wskazanymi w punktach 2 i 4, do których powinny ewentualnie zostać połączone kary grzywny z kolejnych wyroków. Pierwszym bowiem chronologicznie wyrokiem z dnia 15 września 2014 r., w sprawie o sygn. akt IV K 285/13, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, skazał J.P. na karę grzywny za przestępstwo z art. 281 k.k., popełnione w dniu 29 listopada 2013 r. (punkt 2 części opisowej wyroku). Kolejnym wyrokiem z dnia 16 maja 2016 r., w sprawie o sygn. akt IV K 706/10, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie, skazał J.P. na karę grzywny za przestępstwo z art. 158 § 1 k.k., popełnione w dniu 27 czerwca 2010 r. (punkt 4 części opisowej wyroku). Sąd winien w dalszej kolejności rozważyć zasadność połączenia odpowiednich kar grzywny, wymierzanych według kryterium chronologicznego.

Podkreślić należy, że Prokurator Generalny we wniesionej na niekorzyść skazanego kasacji, nie zaskarżył w całości wadliwego wyroku sądu *meriti* w zakresie kary łącznej grzywny, błędnie uznając, że połączenie kar grzywny z wyroków opisanych w punktach 7 i 9 było prawidłowe, zaś jedyne uchybienie wynikało z braku połączenia do orzeczonej kary łącznej dodatkowo kar grzywny wynikających z wyroku opisanego w punkcie 8. Skarżący wskazał bowiem, że orzekając w punkcie II zaskarżonego wyroku w kwestii połączenia kar grzywien, sąd uwzględnił jedynie

wyroki opisane w punktach 7 i 9 (X K 17/11 i II K 140/18), nie objął natomiast utworzonym węzłem kary łącznej grzywny orzeczonej przez Sąd Rejonowy w Wołominie wyrokiem z dnia 11 października 2018 r., sygn. akt V K 602/16, za popełnienie w dniu 24 maja 2016 r. dwóch przestępstw, a więc zanim zapadł, uznany za pierwszy - w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. - wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie z dnia 31 stycznia 2017 r., w sprawie o sygn. akt X K 17/11. Jak dalej wywodził skarżący, wymierzona w punkcie II sentencji wyroku łącznego kara łączna 370 stawek dziennych po 45 zł każda, objęła bowiem wykonaną karę grzywny w wymiarze 250 stawek dziennych, po 10 zł każda, ze sprawy o sygn. akt X K 17/11 oraz dwie jednostkowe kary grzywny z wyroku o sygn. akt II K 140/18, w wymiarze 120 i 100 stawek dziennych, po 80 zł każda. Natomiast postępowanie odnośnie do kar ze sprawy o sygn. akt V K 602/16, na podstawie art. 572 k.p.k., zostało umorzone (punkt X). Prokurator Generalny tym samym nie zarzucił sądowi *meriti* w zakresie kary łącznej grzywny rażącego naruszenia przepisów art. 85 § 1 k.k. i art. 572 k.p.k., w odniesieniu do kar grzywny, wynikających z kolejnych chronologicznie wyroków, co niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wyroku .

Sąd Najwyższy w pełni podziela pogląd, że: zwrot *"zanim zapadł pierwszy wyrok"*, zawarty w przepisie art. 85 k.k., odnosi się do pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnych przestępstw. *Możliwe jest wystąpienie nie tylko jednego zbiegu realnego, ale i dalszych, przy spełnieniu warunków określonych w art. 85 k.k. Jednakże nawet przy kolejnych zbiegach obejmujących drugą, trzecią, itd. grupę przestępstw, zawsze wyjściowym punktem odniesienia będzie pozostawał ten chronologicznie "pierwszy wyrok", zamykający kolejne grupy przestępstw pozostających w zbiegu. Oceny zbiegu realnego należy dokonywać z perspektywy postępowania sprawcy - czy kolejnych przestępstw dopuszcza się po wydaniu wobec niego wyroku (kolejnych wyroków), czy przed nim (nimi). Po zamknięciu zbioru zdefiniowanego w oparciu o kryterium pierwszego wyroku należy więc poszukiwać takiego wyroku, który pozwoli zbudować kolejne ewentualne połączenie złożone z pozostałych wyroków dotychczas nie podlegających połączeniu (zob. wyrok SN z dnia 8 grudnia 2016 r., II KK 233/16).*

Reasumując, w przedmiotowej sprawie nie było możliwości uchylenia wyroku w zakresie kary grzywny w zaskarżonej części, na niekorzyść oskarżonego. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację, co do zasady, w granicach zaskarżenia. Rozpoznanie to ograniczone jest nadto zakresem podniesionych zarzutów, tj. twierdzeń skarżącego o uchybieniach popełnionych przez sąd w zaskarżonym kasacją orzeczeniu (art. 536 k.p.k.). Ponieważ kasacja jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego celem jest wyeliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń dotkniętych uchybieniami o charakterze bezwzględnych przyczyn odwoławczych lub innych rażących naruszeń prawa o podobnej randze i w toku postępowania kasacyjnego nie dokonuje się kontroli poprawności oceny poszczególnych dowodów i nie weryfikuje zasadności ustaleń faktycznych, to zarzut kasacyjny musi precyzyjnie wskazywać o jakie uchybienie chodzi. Będzie bowiem w sposób ścisły, formalny, odczytywany (zob. postanowienie SN z dnia 22 lipca 2021 r., V KK 229/21).

Dodatkowo w orzecznictwie wskazano, że zgodnie z treścią art. 536 k.p.k., Sąd Najwyższy - co do zasady - może orzekać wyłącznie w odniesieniu do tej części orzeczenia, która została zaskarżona kasacją, i może rozważać jedynie zasadność tych zarzutów, które zostały w niej podniesione. Wskazany rygoryzm, z tym większą skrupulatnością stosowany ze względów gwarancyjnych w wypadkach kasacji wywiedzionych na niekorzyść oskarżonego, ma swoje uzasadnienie w tym, że ten nadzwyczajny środek zaskarżenia służy od orzeczeń prawomocnych, a więc już wykonalnych (art. 9 § 2 k.k.w.), i w żadnym razie nie może być traktowany jak instancyjny środek odwoławczy (zob. postanowienie SN z dnia 24 czerwca 2020 r., IV KK 655/19). Zarzut kasacyjny to twierdzenia skarżącego o uchybieniach popełnionych przez sąd w zaskarżonym orzeczeniu, zaś rozpoznanie kasacji poza granicami zarzutów może nastąpić tylko na podstawie art. 435, 439 i 455 k.p.k. (zob. D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II. Art. 425-673, wyd. VII, WKP 2024). Dlatego we wskazanym zakresie, dotyczącym zaskarżenia kary łącznej grzywny jedynie w części, która nie obejmuje zaistniałego w rozpatrywanej sprawie rażącego naruszenia prawa, należało oddalić kasację Prokuratora Generalnego, obciążając w tej części kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego Skarb Państwa.

W zaistniałej aktualnie sytuacji, jedynie wniesienie kasacji przez Rzecznika Praw Obywatelskich, w zakresie całej kary łącznej grzywny, na korzyść oskarżonego (art. 524 § 3 k.p.k.), pozwoliłoby na usunięcie rażącego naruszenia prawa przez sąd I instancji w części dotyczącej orzeczenia kary łącznej grzywny (punkt II wyroku).

Mając na uwadze przedstawione wyżej argumenty Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

Anna Dziergawka Adam Roch Paweł Kołodziejcki

[ms]